

ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА ПОДОЛАННЯ МНОЖИННОГО ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА

**ШУТАК Ілля Дмитрович - доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри права ЗВО «Університет Короля Данила»,
член-кореспондент НАПрНУ, заслужений діяч науки і техніки України**

УДК 340.132(477)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2539-5526>

DOI 10.32782/EP.2021.4.1

Целью научной статьи является проанализировать и обобщить судебную практику высших судов зарубежных государств и Украины по решению проблемы множественного толкования, а также раскрыть концептуальные подходы к пониманию необходимости применения норм-дефиниций в текстах нормативно-правовых актов и показать технико-юридические инструменты для преодоления явления множественного толкования.

Выяснена роль судебного нормотворчества в процессе установления действительного значения правового срока, которому законодатель не предоставил дефиниции. Осуществлен краткий обзор основных подходов к решению указанных проблем на примере судебной практики в зарубежных странах.

Единство судебной практики в государстве представляется необходимым по той причине, что именно из-за судебной практики реализуется принцип правовой определенности и гарантируется стабильность правового регулирования. Кроме того, единственное применение законодательства является важным, учитывая соблюдение принципа равенства перед законом.

Ключевые слова: юридическая техника, множественное толкование, нормы-дефиниции, судебное нормотворчество, обобщение судебной практики.

Постановка проблеми

Серед низки питань, що зумовлюють складнощі у правотлумачному процесі та призводять до неадекватного застосування

норм права, на особливу увагу заслуговує проблема встановлення дійсного змісту правової термінології у законодавчих та інших нормативно-правових актах. Така проблема частково вирішується у спосіб поміщення правових дефініцій до тексту самого акта, проте видається утопічним вважати, що у тексті нормативно-правового акта можна було б закріпити чітке визначення кожного поняття, яким він оперує.

Безумовно, завдяки використанню норм-дефініцій вноситься певна ясність та однаковість розуміння правового поняття, різного роду юридичні конструкції набувають однозначного сутнісного змісту, проте за умови їх відсутності функція пошуку дійсного значення термінів покладається на суди.

Саме судові тлумачення покликане усунути такі прогалини, що виникають, зокрема, внаслідок використання недосконалого понятійно-категоріального апарату права, неоднозначної юридичної термінології чи відсутності правових дефініцій, які значно впливають на процес розуміння змісту самої норми. Відсутність норми-дефініції у тексті нормативно-правового акта також може стати і на заваді узгодженому судовому тлумаченню норми права.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Вітчизняні вчені в цілому приділяють значну увагу вивченню проблем судового тлумачення, судової нормотворчості, дослі-

дження окремих механізмів забезпечення єдності судової практики та використання законодавчих норм-дефініцій. Вказані проблеми розробляли Р. Марусенко [1], А. Лахмостова [2], Л. Наливайко [4], Дріджер [6], Г. Торнтон [7], І. Онищук І. [11], В. Веремко [12], Бакірова [14], Н. Пархоменко [24] та інші.

Проте на сторінках наукової літератури не проводилося системного аналізу механізмів подолання такого явища, як множинне тлумачення або різнотлумачення норми права внаслідок відсутності правової дефініції на прикладі діяльності вищих судів зарубіжних держав та Верховного і Конституційного судів в Україні.

Постановка завдання. Мета дослідження – проаналізувати та узагальнити судову практику вищих судів зарубіжних держав та України щодо вирішення проблеми множинного тлумачення, показати техніко-юридичні інструменти для подолання явища множинного тлумачення (різнотлумачення).

Наукова новизна полягає в теоретичному осмисленні концептуальних підходів до розуміння необхідності застосування норм-дефініцій у текстах нормативно-правових актів.

Методологія дослідження. Використані, перш за все, принципи і прийоми формально-логічної методології. Широке застосування отримали елементи структурно-функціонального підходу. Так, виявлення міжгалузевих зв'язків у тлумаченні норм права побудоване на функціональній природі права в цілому і регулятивних засобах нормативно-правових актів зокрема. Крім того, у роботі отримали застосування діалектичний, системно-структурний і функціональний методи, метод інтерпретації (у застосуванні до норм права).

Виклад основних положень

Використання норм-дефініцій українським законодавцем є доволі розповсюдженим явищем. Заведено вважати, що така практика дефініювання термінів у законодавстві дозволить внести певну ясність у процес правового регулювання, усунути багатоманітність у їх розумінні суб'єктами пра-

ва та, найважливіше, забезпечити узгоджене застосування норм права у різних ситуаціях. Р. Марусенко вважає, що “законодавчі дефініції, на відміну від доктринальних, не тільки і не стільки виконують функцію пояснення термінів та розкриття багатоманітності його змісту, скільки вказують на конкретний зміст певної мовної одиниці, який вкладався в неї законодавцем. Це має допомагати правильно розуміти волю законодавця при застосуванні норм права, у яких цей термін наявний і яких стосується дефініція” [1].

Як справедливо зауважує А. Лахмостова: “Досягти мовної досконалості і ефективності законодавства, можна тільки шляхом дотримання умов раціонального використання юридичної термінології. Дуже важливим є забезпечити зрозумілість, максимальну доступність тлумачення і застосування нормативно-правового акта” [2, с. 69].

Дійсно, значущість норм-дефініцій для єдиного розуміння норми права конкретизується через ті функції та завдання, які вона виконує, тобто забезпечення досягнення внутрішньої несуперечності законодавчого масиву, якості і одноманітності у застосуванні правової термінології, узгоджене регулювання правовідносин.

Ще у 2005 році Конституційний Суд України прийшов до висновку, що “із конституційних принципів рівності і справедливості випливає вимога визначеності, ясності і недвозначності норми права, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі” [3, п. 5.4].

Норма-дефініція як невіддільна частина права частково виступає тим запобіжником, що забезпечує бажану єдність розуміння норм законодавства та стабільність термінологічної системи, якою користується національна правова система. Відсутність необхідних правових дефініцій шкодить якості нормативно-правового акта, оскільки суб'єкт правозастосування позбавлений можливості зрозуміти специфічне значення терміна, що передбачав законодавець для цілей відповідного нормативно-правового акта. Іншими словами, завжди існує ризик

невідповідності такого акта вимогам правової визначеності.

З іншого боку складність формулювання дефініцій полягає у тому, що іноді видається неможливим, а часто і недоцільним, чітко окреслювати визначення для кожного термін у тексті нормативно-правового акта. Нездатність права врегулювати абсолютно всі можливі життєві ситуації стала зрозумілою ще римським юристам, вважає Н. Наливайко, – “ані закони, ані сенат-консульти не можуть бути написані так, щоб вони охоплювали всі випадки, які коли-небудь трапляться, але достатньо, щоб вони поширювалися на те, що трапляється найбільш часто” [4, с. 192].

Надмірне використання дефініцій призводить до зайвого перенавантаження тексту, ускладненого розуміння правового регулювання суб'єктами права та непотрібної формалізації, що виключає гнучке застосування норми права. У цьому аспекті цікавим є досвід Канади, де використання норм-дефініцій чітко урегульовано відповідними актами щодо процесу законотворчості, починаючи від “Конвенції про підготовку проєктів конвенцій, яка прийнята Канадською конференцією щодо уніфікації законодавства” [5] до доктринальних вчень Дріджера [6] та Торнтонна [7].

Канадський законодавець зобов'язаний бути стриманим у використанні норм-дефініцій: насамперед це пояснюється тим, що вони надають словам штучного змісту, оскільки наявність дефініцій у тексті вимагає від суб'єкта усвідомленого розуміння та запам'ятовування ряду термінів, значення яких не рідко відрізняється від загальноприйнятого розуміння їх читачем. Це створює зайве навантаження на здатність суб'єкта сприймати та розуміти змістовні положення тексту. Автор доктринальних праць щодо правил підготовки законопроєктів у країнах прецедентного права, Г. Торнтон стверджує, що “дефініції у законодавстві можуть вважатися корисними лише до тих пір, доки вони слугують основоположним цілям формулювання та уточнення норм законодавства. З метою досягнення правильного розуміння дефініція має бути сформульована з максимальною наближеністю до

звичного розуміння терміна. Дефініція, яка надає терміну абсолютно іншого штучного значення, – це погана дефініція” [7, с. 145].

Практика Європейського суду з прав людини також підтверджує тезу, що цілковита визначеність та формалізація законодавчих приписів не завжди є позитивним явищем, оскільки “у певних сферах може бути важко формулювати закони з високою чіткістю, а певний рівень гнучкості навіть може бути бажаним, щоб дати національним судам змогу застосовувати право у світлі своєї оцінки того, які заходи необхідні за конкретних обставин кожної справи. Логічним наслідком принципу загального застосування законів є те, що законодавчі акти не завжди є чітко сформульованими. Необхідність унікати надмірної жорсткості у формулюваннях та відповідати обставинам, що змінюються, означає, що багато законів неминуче мають більшою або меншою мірою нечіткі формулювання” [8, п. 175].

“Неможливо сформулювати правила, які могли б бути настільки однозначними у всіх ситуаціях, щоб не було потреби для судді обирати одне з-поміж можливих значень. Необхідність у судовому тлумаченні з'являється іноді не лише через незрозумілість мови, а скоріше внаслідок того, що перед судом стоїть завдання застосувати загальну норму до ситуації, яку законодавчий орган не міг передбачити. Звичайно, завдання судді, що по суті полягає у застосуванні волі законодавця до кожної конкретної ситуації, є абсолютною необхідністю, щоб закони дійсно працювали; ... у багатьох випадках законодавчі приписи можуть бути сформульовані у загальних та більш-менш абстрактних термінах. Визначити детальний перелік конкретних діянь особи, які їй заборонено чи дозволено вчиняти, було б неможливим завданням”, – наголошує Почесний суддя Федерального Суду Австралії Д. Міддлтон [9].

Практика умисного невикористання чи обмеженого використання норм-дефініцій, що забезпечує гнучкість права, також є характерною і для міжнародних договорів, прикладом можуть слугувати установчі договори Європейського Союзу чи Європейська конвенція з прав людини і основних свобод.

Концепція “гнучкості закону” не суперечить принципу правової визначеності, “законодавчі акти повинні мати загальне застосування, а їх формулювання не завжди можуть бути точними; наприклад, може бути доволі складно сформулювати законодавчі акти з абсолютною точністю і може знадобитися певний ступінь гнучкості, щоб національні суди змогли їх застосовувати” [10, п. 39].

Переважно ціль нормативно-правового акта нормативно не закріплюється. Втім, наукова думка, правотворчий і правозастосовний досвід урахування зовнішніх джерел під час тлумачення НПА походять зі сфери міжнародного права. П. 1 ст. 31 Віденської конвенції про право міжнародних договорів приписує тлумачити міжнародні договори, зокрема «у світлі... мети договору». А проте слід враховувати, що в пункті, який приписує тлумачити міжнародні договори у світлі мети відповідного договору, про мету йдеться після того, як сформульовані такі приписи: 1) загальний припис тлумачити договори сумлінно; 2) припис надавати термінам звичайного значення; 3) припис надавати термінам такого значення в контексті міжнародного договору; 4) припис тлумачити міжнародні договори у світлі їх об'єктів. Європейський Суд з прав людини допускає врахування таких зовнішніх джерел як при тлумаченні правових актів взагалі, так і при виявленні їх цілей. Зокрема, М. де Сальвіа зауважив, що Європейська конвенція з прав людини потребує ключів, які можуть спрямувати суб'єкта тлумачення до того, щоб точно визначити зміст норм, що в ній формулюються. Провідне місце у такому спрямуванні належить телеологічному й еволюційному тлумаченню [11, с. 207].

Отже, визначення термінів у текстах нормативних актів не завжди є доцільним, а інколи і небезпечним, оскільки формалізованість хоча і, на перший погляд, має на меті забезпечення дотримання вимог правової визначеності, проте, з іншого боку, може позбавити суди можливості застосовувати право як гнучкий інструмент, який спрямований на невизначене коло суб'єктів і правових ситуацій. Як зазначає суддя Федерального Верховного Суду Німеччини Ральф Бюнгер: “Усунення законодавчих недоліків

– визнана функція суду, адже в законодавця обмежена можливість швидко реагувати на зміни. При цьому роз'яснення судом норм визнається правотворчістю, але воно має рамки з огляду на принцип розподілу влади. І конституційний суд стежить за тим, аби суди не виходили за них” [12].

Справді, саме судова правотворчість є найбільш дієвим та ефективним правовим інструментом, що здатний заповнювати прогалини у законодавстві, які з'являються, зокрема, і внаслідок умисної відсутності правових дефініцій чи їх невдалого формулювання законодавцем. Проте завжди залишається ризик того, що відсутність дефініцій у текстах відповідних нормативно-правових актів може призвести до неоднозначного розуміння і різного тлумачення юридичних термінів судами нижчих інстанцій. У цьому аспекті Європейський Суд зазначає, що “сам факт того, що норма права може мати декілька варіантів тлумачення, не означатиме, що вона не відповідає вимозі “передбачуваності” для цілей Конвенції. Завдання здійснювати правосуддя, яке належить до повноважень суддів, полягає саме в тому, щоб розвіювати будь-які сумніви щодо тлумачення, які залишаються, з урахуванням змін у повсякденній практиці. У зв'язку із цим не варто недооцінювати завдання вищих судів щодо забезпечення уніфікованого та послідовного застосування актів права” [13, п. 35].

В українській правовій системі саме Конституційному Суду України – єдиному органу конституційної юрисдикції в Україні – надано можливість за допомогою офіційного тлумачення здійснювати контроль за відповідністю Конституції України законів та інших правових актів [14].

Проте наділення Конституційного Суду повноваженнями здійснювати офіційне тлумачення Конституції не може вважатися ефективним інструментом, який застосовується у випадку наявності множинного неузгодженого тлумачення. Перш за все, слід взяти до уваги обмежену предметну юрисдикцію Суду – тлумачення положень Конституції України, проте не законів чи інших нормативно-правових актів, положення яких породжують непорозуміння у право-

застосовній діяльності. У 2006 році Конституційний Суд сформував юридичну позицію, вказуючи, що “відповідно до статті 150 Конституції України, статті 13 Закону України „Про Конституційний Суд України“ розгляд питання щодо наявності правових колізій (суперечностей) у законах України не належить до повноважень Конституційного Суду України. Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову (частина перша статті 6 Конституції України), а тому Конституційний Суд України не може втручатися у діяльність законодавчого органу державної влади та ухвалювати рішення про наявність колізій у законах України” [15].

Отже, у випадках, де різне тлумачення правових положень судами виникає внаслідок відсутності дефініцій, лише правотлумачна діяльність вищих судів може слугувати тим запобіжником, що забезпечуватиме узгодженість і послідовність судової практики. Важливим є і те, що у країнах континентального права, до яких належить і правова система України, судові тлумачення, яке здійснюють вищі суди, забезпечує роль судових рішень як джерела права. Відповідно, під судовим тлумаченням правових норм, а зокрема і норм-дефініцій, слід розуміти не що інше, як роз’яснення органами судової юрисдикції змісту норми права, яке має загальнообов’язковий характер для всіх суб’єктів, що застосовують правову норму. Про це свідчить і позиція Європейського суду, який визнає судову практику джерелом права і підкреслює, що “поняття “закон” слід розуміти як правову норму у тому вигляді, як її тлумачать національні суди; таким чином, поняття “закону” включає статутне право, і право, вироблене суддівською практикою” [16, п. 88].

У цьому аспекті важливо нагадати, що сталість юридичних позицій власне найвищого судового органу матиме визначальне значення не лише для усунення явища множинного тлумачення (різготлумачення), але й для забезпечення правової визначеності та формування довіри громадськості до судової системи.

Європейський суд з прав людини з цього питання зазначає, що “невизначеність –

чи то законодавча, чи адміністративна, чи така, що впливає із практики органів державної влади – є важливим чинником, який слід брати до уваги, оцінюючи дії держави” [17, п. 161]. Зокрема, небезпечною є ситуація, коли найвищий судовий орган держави сам стає джерелом правової невизначеності, формуючи спірні позиції, зокрема, і надаючи різне тлумачення, що створює загальну ситуацію відсутності правової визначеності [18, п. 27].

З погляду Суду відсутність механізму узгодження суперечливих рішень національних судів нижчих інстанцій є порушенням права на справедливий суд. Для прикладу, у справах “*Zivic v. Serbia*” та “*Jordan Jordanov v. Bulgaria*” ЄСПЛ констатує порушення права, гарантованого статтею 6 Конвенції, через відсутність єдності судової практики, вказуючи, що суди не вжили ефективних заходів для забезпечення єдності судової практики, передбачених нормами національного законодавства. Важко не погодитися і з висновками Суду, що “розбіжності у прецедентному праві є неодмінним наслідком існування будь-якої судової системи, до складу якої входять суди першої та апеляційної інстанцій, які наділені повноваженнями в межах своєї територіальної юрисдикції; однак роль верховного суду полягає саме у вирішенні подібних конфліктів” [19, п. 59]. “Різні суди можуть дійти до неоднакових, але втім раціональних та обґрунтованих висновків стосовно подібного юридичного питання з подібними фактичними обставинами” [20, п. 61].

Що стосується питання щодо правильності наданого тлумачення термінів національними судами, у справі “*Jorgic v. Germany*” (справа щодо різних підходів до встановлення значення слова ‘знищити’ у дефініції злочину геноциду) ЄСПЛ вказує, що “саме їм [національним судам] належить тлумачити та застосовувати положення національного права, і Суд може виправляти фактичні чи правові помилки, які були ними допущені, лише тою мірою, у якій вони могли порушити права та свободи, що охороняються Конвенцією” [21, п. 102].

Таким чином, Європейський Суд не втручається у правотлумачну діяльність

національних суддів держав-учасниць, поважаючи рішення, прийняті національними судами, але вказує лише на їх обов'язок гарантувати розв'язання конфліктів судової практики, уникати розбіжностей та забезпечувати єдність у застосуванні законодавства.

Цікавою є і прецедентна практика вищих судів європейських держав щодо розгляду справ про різне тлумачення законодавства внаслідок відсутності правової дефініції. Наприклад, Конституційний Суд Республіки Північної Македонії у рішенні щодо з'ясування змісту терміна “будівля, що має особливе значення”, правова дефініція якої була відсутня в тексті закону, приходять до висновку, що “відсутність передбаченого законом визначення – дефініції поняття того, що мається на увазі під ‘будівлями, що мають особливе значення’, та відсутність будь-яких критеріїв та меж, на основі яких можна було б встановити значення цього терміна, на думку Суду, є законодавчою невизначеністю, і призводить до порушення принципу верховенства права. Така суперечність у тексті закону створила ситуацію правової невизначеності, що суперечить принципу конституційності та законності, який зобов'язує законодавця встановлювати точні, однозначні та чіткі стандарти. Принцип верховенства права передбачає послідовне застосування правових норм, які мають бути загальними, чітко визначеними та однозначно сформульованими, чого не можна сказати про оскаржувану норму закону. Тому, на думку Суду, відсутність юридично встановленої дефініції того, що мається на увазі під будівлями, що становлять особливий інтерес, та надання Уряду можливості на власний розсуд визначати, що охоплюється цим терміном, є порушенням принципу верховенства права та принципу поділу державної влади як основоположних цінностей конституційного ладу Республіки Північної Македонії” [22].

Верховний Суд США сформував ще у першій половині ХХ століття вказав, що у випадку, коли існує два можливі варіанти тлумачення якого-небудь юридичного терміна, і тільки одне з них відповідає законодавчому визначенню, термін не може бути витлумачений у спосіб, що включатиме

будь-яке інше значення, не передбачене законом.

Прецедентна практика Верховного Суду США цікава тим, що Суд формує усталені правові позиції і канони тлумачення у вигляді чітких, послідовних і надійних правил, що сприяє, у свою чергу, однакового застосуванню окремої норми права. Судом вироблена ціла система правил для попередження і усунення ситуацій множинного тлумачення правових норм внаслідок відсутності норм-дефініцій у текстах законодавчих актів.

Верховний Суд Австралії для розв'язання проблеми множинного тлумачення також звертається до канонів судового тлумачення, зокрема, до канонів послідовного юридичного тлумачення, який вимагає, щоб юридичному поняттю було надано однакове значення, не залежно від того, у якій частині тексту воно використовується, а також канонів історичного тлумачення. Для прикладу, у рішенні по справі *Tabcorp Holdings Limited v Victoria* [22]. Суд для встановлення дійсного значення терміна “надання нової ігрової ліцензії” (“*granting the new licences*”) для цілей нового закону про регулювання ринку азартних ігор, провів детальний аналіз відповідної законодавчої норми з урахуванням контексту і структури законодавчого регулювання в цілому [23, п. 51].

Після проведення судової реформи в Україні у 2016 році та оновлення структури та складу Верховного Суду, саме цей орган є відповідальним за досягнення належного рівня правової визначеності, забезпечення однакового застосування судами норм права, вивчення судової практики та її узагальнення. Така система цілком узгоджується з відповідними міжнародними стандартами та кращими практиками забезпечення єдності судової практики у зарубіжних країнах. Н. Пархоменко стверджує, що “про регулятивний вплив постанов Пленуму Верховного Суду свідчить їх змістовний аналіз. Усі його складові: роз'яснення, рекомендації та дефініції – мають не персоніфікований, а загальний нормативний характер, оскільки вони адресовані всій системі наявних у країні судів; розраховані на неодноразове застосування; діють до тих пір, поки не будуть

замінені або скасовані; постанови Пленуму Верховного Суду створюють регулятивні нормативні правові засоби у вигляді принципів застосування чинного законодавства та норм-роз'яснень, норм-рекомендацій, норм-дефініцій. Ці норми встановлюють для судових органів загальний орієнтир, загальний напрям у тлумаченні та застосуванні нормативно-правових актів” [24].

Наведене узгоджується із правовою оцінкою експертних органів Ради Європи: у спільному висновку Венеціанської Комісії та Директорату з питань співробітництва Генерального Директорату з прав людини та правових питань щодо Закону України “Про судоустрій і статус суддів” від 2010 відзначається, що “ідея створення Верховного Суду полягає і в тому, щоб він надавав загальне тлумачення законодавства і, таким чином, забезпечував однакове тлумачення закону всіма судами не лише після того, коли суперечності в правозастосуванні уже проявились, але й до виникнення таких суперечностей” [25, п. 25]

Висновок

Безсумнівно, єдність судової практики в державі є необхідною, оскільки саме через судову практику реалізується принцип правової визначеності та гарантується стабільність правового регулювання. Окрім того, єдине застосування законодавства є важливим з огляду на дотримання принципу рівності перед законом. Європейський суд з прав людини, практика якого визнається джерелом права в Україні, також вказує на важливість подолання явища множинного тлумачення, через те, що захист права на справедливий суд нерозривно пов'язаний з вимогою єдиного застосування закону.

Отож, проаналізувавши практику вищих судів зарубіжних держав з різними правовими системами і порівнявши український досвід, варто підсумувати, що судовий прецедент, незалежно від того, чи вважається він джерелом права, чи має зобов'язальний характер в тій чи іншій юрисдикції, є дієвим засобом вирішення проблеми множинного тлумачення внаслідок відсутності правових дефініцій. Говорити про необхідність запровадження судового прецеденту в Україні

саме за зразком країн загального права не вбачається за доцільне, оскільки механізми забезпечення єдності судової практики, що застосовуються у країнах континентального права, цілком здатні ефективно подолати проблему наявності суперечливих рішень судів нижчих інстанцій.

Література

1. Марусенко Р. І. Формулювання дефініцій у правовій доктрині та практиці законотворення. Право і громадянське суспільство, #1(1)/20126. URL: <http://lclaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/1-1-2012/item/85-formuliuvannia-definitcii-u-pravovii-doktryni-ta-praktytsi-zakonotvorennia-marusenko-r-i> (дата звернення: 11.09.2021).

2. Лахмостова А. І. Структурні особливості англійських та німецьких складних термінів та їх переклад (на матеріалі текстів юридичної тематики). Дніпро, 2018. 69 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/168412244.pdf> (дата звернення: 01.09.2021).

3. Конституційний Суд України: Рішення у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X “Перехідні положення” Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 // п. 5.4

4. Наливайко Л. Р. Конспект лекцій з дисципліни «Теорія і практика правозастосування». Дніпро, 2016, с. 192. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/1114/10.1.pdf> (дата звернення: 15.09.2021).

5. Канадська конференція: Конвенція щодо уніфікації законодавства про підготовку проектів конвенцій, яка прийнята. URL: <https://ulcc-chlc.ca/Civil-Section/Drafting/Principles-for-Drafting> (дата звернення: 05.09.2021).

6. Driedger E. The Composition of Legislation, 1976. С. 45-51.

7. Thornton G. C. Legislative Drafting, 4th ed, 1996. P. 144-154.

8. Європейський Суд з прав людини: Рішення у справі “Олександр Волков проти України”, п. 175.
9. Justice John Middleton, *Statutory Interpretation – Mostly Common Sense?* Melbourne University Law Review Annual Lecture, April 14, 2016, URL: https://www.fedcourt.gov.au/digital-law-library/judges-speeches/justice-middleton/middleton-j-20160414#_ftn1 (дата звернення: 09.09.2021).
10. Європейський Суд з прав людини: Рішення у справі “Başkaaya and Okcuoğlu v. Turkey” [ВП], п. 39.
11. Онищук І. І. Правовий моніторинг: проблеми методології, теорії та практики: монографія. Івано-Франківськ – Дрогобич: Коло, 2017. 512 с.
12. Веремко В. Межі судової нормотворчості: чи є висновок ВС джерелом права, Закон і Бізнес, В.,–49 (1295) 03.12-09.12.2016. URL: https://zib.com.ua/ua/126656-mezhi_sudovoi_pravotvorchosti_chi_e_tlumachennya_vs_dzherelo.html (дата звернення: 01.09.2021).
13. Європейський Суд з прав людини: Рішення у справі “Serkov v. Ukraine”, п. 35.
14. Бакірова І. Офіційне тлумачення Конституції та законів України як одна із форм забезпечення судового захисту прав людини і громадянина Конституційним Судом України. Міністерство юстиції України: офіц. сайт. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_17870 (дата звернення: 09.09.2021).
15. Конституційний Суд України: Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 17 Методики розрахунку і порядку використання плати за оренду державного майна, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 1995 року № 786, та щодо інших питань цього подання від 30 листопада 2006 року № 16-у/2006.
16. Європейський Суд з прав людини: Рішення у справі “Leyla Şahin v. Turkey”, п. 88.
17. Європейський Суд з прав людини: Рішення у справі “Broniowski v. Poland”, п. 151.
18. Європейський Суд з прав людини: Рішення у справі “Tudor Tudor v. Romania”, п. 27.
19. Європейський Суд з прав людини: Рішення у справі “Zielinski and Pradal and Gonzalez and Others v. France”, п. 59.
20. Європейський Суд з прав людини: Рішення у справі *Nejdet Şahin and Perihan Şahin v. Turkey*, п. 61.
21. Європейський Суд з прав людини: Рішення у справі “Jorgic v. Germany”, п. 102.
22. Constitutional Court of the Republic of Northern Macedonia: Decision U.no.136/2016, July 5, 2017.
23. High Court of Australia: Case of *Tabcorp Holdings Limited v Victoria*, 2016.
24. Пархоменко Н. М. Єдність судової практики як складова правового регулювання. Теорія та історія держави і права. Філософія права. 2020. DOI: 10.36695/2219-5521.3.2020.026
25. Європейський Суд з прав людини: Рішення у справі “Буланов та Купчик проти України”, п. 25.

Shutak I. D.

LEGAL TECHNIQUE OVERCOMING MULTIPLE INTERPRETATION OF LEGAL NORMS

Purpose. The purpose of the scientific article is to analyze and summarize the case law of higher courts of foreign countries and Ukraine to solve the problem of multiple interpretation, as well as to reveal conceptual approaches to understanding the need for definitions in legal texts and show technical and legal tools to overcome differences.

Methodology. First, the principles and techniques of formal-logical methodology are used. Elements of the structural-functional approach have been widely used. Thus, the identification of intersectoral links in lawmaking through authentic interpretation is based on the functional nature of law in general and regulatory means of regulations in particular. In addition, dialectical, system-structural and functional methods, the method

АНОТАЦІЯ

Метою наукової статті є проаналізувати та узагальнити судову практику вищих судів зарубіжних держав та України щодо вирішення проблеми множинного тлумачення, а також розкрити концептуальні підходи до розуміння необхідності застосування норм-дефініцій у текстах нормативно-правових актів та показати техніко-юридичні інструменти для подолання явища різного тлумачення.

З'ясовано роль судової нормотворчості у процесі встановлення дійсного значення правового терміна, якому законодавець не надав дефініції. Здійснено короткий огляд основних підходів до розв'язання вказаних проблем на прикладі судової практики у зарубіжних країнах.

Єдність судової практики в державі ввачається необхідною з тієї причини, що саме через судову практику реалізується принцип правової визначеності та гарантується стабільність правового регулювання. Окрім того, єдине застосування законодавства є важливим з огляду на дотримання принципу рівності перед законом.

Ключові слова: юридична техніка, множинне тлумачення, норми-дефініції, судова нормотворчість, узагальнення судової практики.

of interpretation (applied to the rules of law) were used in the work.

Originality. The role of judicial rule-making in the process of establishing the true meaning of a legal term, which the legislator did not provide a definition of, has been clarified. A brief overview of the main approaches to solving these problems on the example of case law in foreign countries.

Results. As a result of the research, it is argued that unity of judicial practice in the state is considered necessary for the reason that it is through judicial practice that the principle of legal certainty is realized and the stability of legal regulation is guaranteed. In addition, the uniform application of the law is important given the principle of equality before the law.

Thus, having analyzed the practice of foreign courts of foreign countries with different legal systems, and comparing the Ukrainian experience, it should be concluded that judicial precedent, regardless of whether it is considered a source of law or binding in a particular jurisdiction, is an effective means of solving the problem. Multiple interpretation due to lack of legal definitions.

Practical importance. The results of the study can be used in law-making activities in order to improve the quality and efficiency of rule-making. It is not appropriate to talk about the need to introduce judicial precedent in Ukraine on the model of common law countries, as the mechanisms to ensure the unity of judicial practice used in continental law are quite able to effectively overcome the problem of conflicting decisions of lower courts.

Key words: legal technique, multiple interpretation, norms-definitions, judicial rule-making, generalization of judicial practice.